

MAANDBLAD VAN

Oud-Utrecht

VERENIGING TOT BEOEFENING EN TOT VERSPREIDING VAN DE KENNIS
DER GESCHIEDENIS VAN DE STAD EN DE PROVINCIE UTRECHT

Redactie: H. de Jong, Aurorastraat 26, Utrecht

*Administratie: Mr. N. B. ten Bokkel Huinink, secr. der vereniging, Lessinglaan 9,
Utrecht. Gironummer penningmeester: 575520 ten name van „Oud-Utrecht”*

EEN EN DERTIGSTE JAARGANG / NUMMER 7 / JULI 1958

HUIS EN HEERLIJKHEID STOUTENBURG

III.

Stoutenburg, nu met Emelaer verbonden, heeft in de 19e eeuw grote veranderingen ondergaan. Door de heer Luden zijn geen kosten gespaard om zijn bezitting te verfraaien en te verbeteren. Hij liet het stijlloze herenhuis afbreken en schreef in 1861 een prijsvraag uit voor het bouwen van een nieuw kasteel. Er kwamen twintig ontwerpen in, waaruit dat van de architect H. J. van den Brink werd gekozen. Het gebouw, ontworpen in kasteelvorm van de 16e eeuw, rekening houdende met de moderne eisen, kwam in 1864 gereed. Het had een breedte van 38 en een diepte van 23 el, de voor-gevel was geflankeerd door twee torens van 35 el hoogte. De achtergevel, besloten tussen vooruitspringende vleugels, had in het midden een half-achtkante uitbouw en langs de gehele breedte een breed terras. Het was smakeloos, zeker weinig gelijkende op een burcht. Daarbij traden er grote gebreken op, zodat het na de dood van de heer Luden in 1874 weder werd gesloopt. De meer dan 750 bunders grote oude heerlijkheden, gelegen tussen Amersfoort, Hoevelaken, Leusden en Barneveld kwamen daarna in het bezit van zijn dochter vrouwe M. Luden van Stoutenburg, gehuwd met ridder Henry Soulier, lid van het italiaanse parlement. Op een geheel andere plek aan de rijweg, die Hoevelaken met het gehucht Stoutenburg verbindt, liet men een nieuw huis verrijzen naar het ontwerp van de heren Van Rossen en Vuyk. Dit gebouw heeft met kantelen en hoek-toren het aanzien van een klein modern kasteel. Toen de kroonprins van Italië Vittorio Emanuele III in 1891 ons land bezocht, bracht hij ook een bezoek aan de familie Soulier op Stoutenburg. Een latijnse inscriptie op een der marmeren pilaren in de ruime hall van het huis vermeldt dit feit, terwijl de prins eigenhandig zijn naam tekende op de zandstenen schoostenmantel van de eetzaal.

Tot zover het artikel van H. Rogge. Het goed bleef tot 28 januari 1920 in het bezit van de familie Luden. Op die datum transporteerden vrouwe Maria Susanna Antonia Luden en haar echtgenoot David Henry Soulier, wonende te Rome, ten overstaan van notaris Joh. Knoppers te Amersfoort, Stoutenburg aan Herman Cornelis Jacobus Caderius van Stockum, ritmeester der cavalerie. De omschrijving luidde: „Kasteel met grasperken, tennisbaan, bosschen, hakhout, gemengd bosch, weiland, lanen en grachten, koetshuis met garage, koetsierswoningen en bijgebouwen, groot 23.27.40 ha en het overbosch Het Nieuwe Werk groot 11.94.70 ha”. Alzo samen groot ruim 35 ha. Verkoopster had het goed verkregen na de dood van haar moeder Johanna Dolff, weduwe van mr. Johannes Luden, overleden te Rome 1917. Koopsom f 100.000.—.

Van Stockum zou de laatste heerlijke bewoner zijn. Nog tijdens zijn leven op 8, 14 en 15 juli 1938 deed hij het landgoed in verscheidene kavelingen in veiling brengen ten overstaan van notaris Te Leuken te Amersfoort, waarbij tevens de kapitale hofstede Groot-Stoutenburg en De Korte Nijp, alles samen groot ruim 90 ha. De totale opbrengst was f 167.250.—. Het huis wordt thans genoemd: het modern, voor een achttiental jaren gebouwde luxueuze jachthuis Groot-Stoutenburg. Hieruit blijkt, dat de heer Van Stockum toen hij dit in 1920 verkregen had, het huis althans belangrijke veranderingen deed ondergaan.

Tot de oorlog en in de eerste jaren van de oorlog 1940—'45 bleef het huis onbewoond en trad een tijdperk van groot verval in. Het kwam in handen van diverse achtereenvolgende eigenaars, waarvan een er in de laatste oorlogsjaren nog tijdelijk beschutting vond. Reeds in 1938 was een deel van het zware hout apart verkocht en o.a. de laan van zware beuken en eiken, welke het goed met Hoevelaken verbond onder de bijl gevallen, in de naoorlogse jaren, toen de houtprijzen fantastisch waren gestegen, werd nog meer zwaar hout gekapt en zelfs gehele percelen systematisch gerooid.

Aan deze periode van verval kwam een einde, toen op 23 oktober 1948 het huis met de naaste omgeving werd overgedragen aan de St. Franciscusstichting met bestemming tot noviciaats-klooster. Het huis werd tot dit doel in 1951 verbouwd en in gebruik genomen op 16 april 1952. De overdracht geschiedde ten overstaan van notaris Ter Horst te Utrecht. Een fraai gebouw was dit in een periode van aesthetisch verval gebouwde huis stellig niet. Tot in de oorlog stak het torentje op geestige wijze uit boven het zware geboomte. In de laatste oorlogsmaanden werd dit torentje tegelijk met de kerktoren en de molen van Hoevelaken door de bezetter afgebroken. De molen ging in vlammen op.

Bij testamentaire beschikking heeft mevrouw Luden aan de provincie Utrecht vermaakt: de acte van verpanding door koning Philips aan de muntmeester Hendrik Joosten in 1578, en de overdracht der verpanding door de erven van mr. Hendrik van Domselaar aan mr. Johan van Oldenbarnevelt in 1594 met andere be-

scheiden, waaronder octrooi van stadhouder en hof van Utrecht voor Jacob de Bye met een leenbrief der staten van Utrecht voor jhr. Johan de Bye, heer van Allebrandsweert, met de heerlijkheid Stoutenburg in 1671.

Verder berusten in het gemeentearchief de notulen van 1732 en volgende jaren, waaruit blijkt, dat de nominatie der schepenen telken jare bevestigd is door Johan de Bye tot 1739, daarna door Josina Maria de Bye douairière de Schaek tot 1760, na wie ze getekend zijn door Jan François van Lielaar tot 1791.

S. W. MELCHIOR

RESTAURATIES IN UTRECHT

De restauratie van de werfmuur voor het huis Vismarkt 9 is voltooid. Dit was de laatste nog niet gerestaureerde muur van dit grachtgedeelte. Vlak naast deze muur is een lantaarnconsole aangebracht van C. Groeneveld, waarop een vis-afslag is afgebeeld.

* * *

Met steun van het Utrechts Monumentenfonds zullen de 17de eeuwse gevel van het huis Haverstraat 14 en de 18de eeuwse gevel van het huis Oude Gracht 325 worden gerestaureerd.

* * *

Tijdens werkzaamheden achter het Fysisch Laboratorium werden restanten aangetroffen van de 16de eeuwse stadsmuur tussen het bastion Sterrenburg en de voormalige Tolsteegpoort. Daar het voornemen bestaat om nog dieper te graven kan het publiceren van de vondsten beter worden uitgesteld tot alle gegevens, welke aan het licht zouden kunnen komen, bekend zijn.

C. L. T. G.

BOEKAANKONDIGING

Ph. J. C. G. van Hinsbergen, *Bronnen voor de geschiedenis van Zeist*, deel I aflevering I en II. Van Gorcum & Comp. N.V., Assen. Prijs resp. f 3,50 en f 5,50.

De Van de Poll-Stichting te Zeist, in dit blad al meermalen met ingenomenheid genoemd, heeft zich gedurende de (pas) zeven jaren van haar bestaan onderdrotten beijverd om de historie van Zeist zoveel mogelijk vast te leggen en toegankelijk te maken.

Een bewijs daarvan zijn de afleveringen van het eerste deel der *Bronnen voor de geschiedenis van Zeist*. Aflevering I verscheen in november 1957; daarin zijn stukken genoemd, lopende van het jaar

838 tot 1339. Op 23 maart 838 schonk graaf Rodgar aan de St. Maartenskerk te Utrecht verschillende goederen, gelegen in de gouw Leomeriche en elders; daarvoor ontving hij andere goederen van de St. Maartenskerk levenslang in gebruik tegen betaling van cijns. Tot deze goederen hoorde o.a. de „villa Seist”.

Er gaan dan twee eeuwen overheen, al eer Zeist weer ter sprake komt, althans in een bewaard gebleven stuk. Het tweede stuk dateert namelijk van 1028. Er volgen nog oorkonden uit 1050, 1126 en 1154. De dertiende eeuw is al rijker vertegenwoordigd, en wel met achttien stukken. Van de veertiende eeuw heeft men heel wat bronnen. Zij worden gedeeltelijk nog in de eerste aflevering genoemd, maar het meest in afleving II, welke in juni van de pers kwam. Deze loopt door tot het jaar 1400.

De Van de Poll-Stichting bedoelt met deze publicatie niets anders dan het registeren van alle oude stukken, die op Zeist betrekking hebben. Daarom heeft men zich niet tevreden gesteld met het vermelden van oorkonden, maar er zijn ook andere gegevens opgenomen. Derhalve ontbreekt b.v. niet een 12e eeuwse reisroute, die Zeist als pleisterplaats meldt.

Men kan natuurlijk tegen deze methode van registreren bezwaren inbrengen. Want er komen in de opsomming stukken voor, die Zeist wèl noemen, maar zonder dat ze van belang voor de kennis van het oude Zeist zijn. Daarentegen ontbreken andere stukken, die, hoewel ze de plaatsnaam Zeist niet opzettelijk vermelden, voor het verstaan der historie van het dorp veel betekenis hebben. Dit bezwaar maakte een lid van Oud-Utrecht ons kenbaar. Wij kunnen dit niet voldoende beoordelen, maar ook wanneer er daardoor wezenlijke lacunes zouden zijn, blijft de waarde van deze publicatie groot. De serieuze beoefenaar van de historie wordt prachtig op weg geholpen.

De lezer krijgt de indruk, dat de „verzamelaar”, de heer Ph. J. C. G. van Hinsbergen, met grote zorgvuldigheid te werk is gegaan. Het moet hem wel voldoende geven om na beëindiging van zijn veeljarige arbeid op het Rijksarchief te Utrecht, zijn kennis op dit terrein te kunnen gebruiken ter gerieve van de Van de Poll-Stichting.

De uitgave is door Van Gorcum op de bekende wijze verzorgd. In de eerste aflevering komt de oudste afbeelding van Zeist voor, een fragment van de kaart van het Gooi en noordelijk Utrecht uit 1541. De tweede aflevering bevat een afdruk van een kaart uit 1571, waarop de Blikkenburg getekend staat.

Ph. J. C. G. van Hinsbergen, *Overzicht van de bezittingen der Van de Poll-Stichting*. Uitgave van de Stichting.

Hoewel dit geschrift een heel andere betekenis en een ander aanzien heeft (het is gestencild) dan de hiervoor genoemde uitgave, willen wij de aandacht er toch graag op vestigen.

De Van de Poll-Stichting bezit reeds een uitgebreid archief van zaken, die op de geschiedenis van Zeist betrekking hebben. Vindt men de boven vermelde bronnen voornamelijk in het Rijksarchief te

Utrecht, de in dit overzicht genoteerde stukken berusten bij de Van de Poll-Stichting zelf.

De beredeneerde lijst (die men voor f 0,50 kan bekomen bij de penningmeester der stichting, mr. H. L. L. van Hoogenhuyze, Platoonlaan 24, Zeist) bevat een bonte mengeling van documenten, kaarten, afbeeldingen en boeken, uiteraard nogal ongelijk van waarde. In de bibliotheek bevinden zich vierhonderd boeken, geschriften en couranten, die geheel of gedeeltelijk aan de geschiedenis van Zeist zijn gewijd.

Het viel ons op, dat bij de 34 rubrieken, waarin deze collectie onderverdeeld is, het onderwijs geen plaats heeft. Wij zochten daar namelijk naar in verband met de afbraak van het aardige gebouwte der protestantse bewaarschool Slotlaan hoek Hogeweg.

de J.

KLEINE MEDEDELINGEN

LITTERATUUR OVER UTRECHT

Niet iedereen weet, dat de Openbare Leeszaal en Bibliotheek te Utrecht een register heeft van de aldaar aanwezige literatuur over Utrecht en omgeving. Behalve historische onderwerpen bevat het ook materiaal over het hedendaagse Utrecht, over de stadsontwikkeling en -verfraaiing, het economisch leven en het verkeer, wetenschappelijke instellingen en het kunstleven.

Hoe vreemd het ook mag klinken, de aanleiding tot het samenstellen van deze documentatie is eigenlijk een schoolopgave geweest. Toen enige jaren geleden één van de middelbare scholen een project over de stad Utrecht liet uitwerken kwamen vele leerlingen naar de leeszaal om literatuur te verzamelen. De belangstelling bleef niet beperkt tot bijzonderheden over de Dom, hetromeins verleden van de stad en de geschiedenis van Suster Bertken die vijftig jaar in de Buurkerk ingemetseld heeft gezeten. Neen, ook b.v. de oude paardenmarkt, utrechtse schrijvers, de Sterrenwacht en het Spoorwegmuseum hadden de aandacht. Het bleek niet zo eenvoudig te zijn alle vragenstellers op korte termijn tevreden te stellen. Deze ervaring leerde dat boeken, tijdschriften- en krantenartikelen wel vele gegevens konden verschaffen, maar dat deze niet snel genoeg toegankelijk waren. Zo ontstond het idee voor een documentatie. Om te beginnen werden de artikelen in het „Maandblad van Oud-Utrecht”, dat vanaf de eerste jaargang van 1926 aanwezig is, en het „Jaarboekje van Oud-Utrecht”, aanwezig sinds de eerste uitgave in 1924, op kaart gebracht. De vele interessante artikelen die men zodoende onder ogen kreeg stimuleerden het verder zoeken en verzamelen en het aantal onderwerpen groeide gestadig.

Het resultaat is een verzameling van \pm 800 titels van boeken of gedeelten daaruit, tijdschrift- en krantenartikelen, systematisch geordend en van duidelijke leidkaarten voorzien. Desgewenst zal aan belangstellenden dit overzicht gaarne ter inzage worden gegeven; men vervoegde zich hiervoor op de studiezaal of in de uitleening aan de studiefdeling. Al het materiaal waar op de kaarten naar verwezen wordt (dus ook de krantenknipsels) kan geleend worden.

MOOISTE STADSTUIN VERDWENEN

„Rondommer” noteerde in het Nieuw Utrechts Dagblad van 6 mei 1958: „Een der grootste en misschien ook mooiste tuinen van Utrecht is ten dode opgeschreven. Toen ik tien dagen geleden toevallig een poosje zat in de grote showzaal van een meubelzaak aan de Plomporengracht zag ik verschillende bomen geveld. Wat gebeurt daar? ja, dat ging de meubelzaak niet aan, maar men had blijkbaar met die tuin iets vóór.

„Is dat niet de vroegere tuin van Lampsins van der Velde?”

„Ja, hij woonde indertijd in dit huis en de tuin was toen een soort paradijs.”

Ach ja. Ik herinner me nog, dat kort na de eerste wereldoorlog, of was 't zelfs nog *in* die tijd, dat de rederijderskamer Nicolaas Beets hier het pastorale spel van Hooft „Granida” opvoerde? Een stuk dat moeilijk speelbaar is, vooral door amateurs maar dat hier in de fraaie natuur en met een schat van kleurige kostuums toch wel bijzonder aansprak.

Het bracht de beroemde tuinfeesten in herinnering van 1913 in de tuin van wijlen de echte Nicolaas Beets, aan de Boothstraat, toen hier het diakenhuis-mannetje rondliep in travesti. De toenmalige hoofdredacteur van het Utrechtsch Dagblad W. Graadt van Roggen, heeft destijds nog een vraaggesprek gepubliceerd, dat hij had met de schitterende bruine beuk, die het piëce de milieu van die tuin vormde. Tuin en beuk sindsdien verdwenen....

De machtige bruine beuk in de tuin aan de Plompetorengracht, misschien een nog mooier specimen, zal ook vallen, is misschien al het slachtoffer geworden van slopershanden. Moet deze schending van een brok schoonheid in het centrum van onze stad, een der onmisbare longen in het Utrechts stedelijk lichaam, nu maar onbelemmerd doorgaan?”

TANDHEELKUNDIG MUSEUM

Aan „Solaire Reflexen”, orgaan van het administratief personeel der Rijks-Universiteit te Utrecht, mei 1958, ontlene we de volgende bijzonderheden:

Op de voormalige hooizolder van de Amaliastichting aan de Jutfaseweg, thans beter bekend onder de naam „Tandheelkunde” is met zeer veel enthousiasme en doorzettingsvermogen een werk tot stand gekomen, dat respect en bewondering afdwingt. Wat betreft de ruimte als zodanig kan gezegd worden, dat met beperkte middelen er door rijksgebouwdienst een bewoonbaar lokaal van gemaakt is en dat een enthousiaste kring van medewerkers en studenten de beperkte middelen zodanig met eigen arbeid aanvulden, dat een fleurig geheel ontstond.

De inhoud van de zaal is echter zo verrassend, dat deze met recht een aanwinst voor de Universiteit genoemd mag worden. In een tijd van vier jaar is door de heer F. E. R. de Maar, hoofdassistent aan het Tandheelkundig Instituut, een verzameling voorwerpen, betrekking hebbende op de ontwikkeling der tandheelkunde, bijeengebracht, welke uniek genoemd mag worden en een waardevolle aanvulling is voor de reeds bestaande verzameling van het Universiteitsmuseum.

Historische goederen, her en der verspreid door Nederland, zijn persoonlijk door de heer De Maar opgespoord en dank zij de grote bereidwilligheid van 130 collega's van de heer De Maar en een 40-tal dental-depots zijn 3500 voorwerpen bijeengebracht waaronder vele van onvervangbare historische waarde. Het tentoongestelde valt in twee hoofdgroepen te splitsen en wel: 1. de ontwikkeling van de tandheelkunde in het algemeen en dus de daarmee onafscheidelijk verbonden techniek; 2. het ontstaan en de groei van het Tandheelkundig Instituut.

Vóór 1700 was er van tandheelkundige hulp nauwelijks sprake anders dan uitgeoefend door rondreizende kwakzalvers. In 1728 verscheen het eerste leerboek en daarna werden behandelingsmethoden ontwikkeld. Vele instrumenten uit die tijd zijn in het museum te zien en het lijkt een onplezierige gewaarwording te moeten worden behandeld met een handboor uit die dagen. Extracties werden reeds lang vóór deze „behandelingen” verricht en in de verzameling is zelfs een extractietang uit de 16e eeuw.

Een grote stap voorwaarts was omstreeks 1870 de toepassing van de trap-boormachine, wat als het begin van de moderne tandheelkunde beschouwd kan worden. Hiervan zijn exemplaren aanwezig in de meest rijk versierde vormen. De toepassing van electriciteit, rond 1900, bij deze apparaten heeft geleid tot de ontwikkeling van de „Unit” welbekend uit de praktijkkamer van de tandarts. Vele van de aanwezige voorwerpen zijn afgestaan door tandartsen, die nog in het bezit waren van het instrumentarium van vader-, groot- en overgrootvader. Zo

is o.a. een leren instrumententas te zien uit midden 1800, welke in het koetsje meeinging om de upper ten van Den Haag te behandelen, een wortelnoten-instrumentenkast in „renaissancestijl” uit 1891 en behandelingsstoelen uit die tijd. Merkwaardig is de ontwikkeling van de prothese (kunstgebit). In de eerste helft van 1700 werden deze van één stuk been, walrusband of ivoor, gesneden. Ivoorsnijders zijn dan ook de eerste tandtechnici geweest. Overigens was men met een dergelijke prothese niet van tandbederf af want, door het toepassen van dit dierlijke materiaal behielden de mondbacteriën hun kansen. Later zijn menselijke tanden en kiezen in ivoor- en na 1850 in rubber gevat gebruikt bij de vervaardiging van protheses. Dit betekende destijds een grote vraag naar gezonde tanden en kiezen. De slag bij Waterloo schijnt hieraan in ruime mate te hebben voldaan. Na 1848 zijn porseleinen tanden toegepast en in de laatste jaren hebben plastics de rubber verdrongen.

Wat betreft de groei van het instituut blijkt, dat dit een voortzetting is van de particuliere kliniek van dr. Dentz uit 1865.

Op 8 oktober 1895 werd, in het pand waar thans de Universiteitsbibliotheek is gevestigd, het eerste Tandheelkundig Instituut geopend. Na de Wittevrouwenstraat volgde Payenborch aan de Oude Gracht (thans Mineralogisch-Geologisch Instituut) met een dépendance aan de Maliebaan.

Op 11 oktober 1929 werd door de toenmalige directeur, dr. P. J. Coebergh het huidige gebouw aan de Jutfaseweg geopend.

Het museum is voor een ieder toegankelijk en men is er via de bibliotheek van de Tandheelkunde, op de normale werkuren welkom.

EERHERSTEL VOOR BOLESTEYN

Het huis Bolesteyn of Boelenstein te Maarssen — aldus lezen wij in Trouw van 7 juni 1958 — zal over enige tijd als streekmuseum worden ingericht en voor het publiek worden opengesteld.

Het huis is licht vervallen, het herbergt een gezin, een accountantskantoor en de rijkspolitie. De tuin, die vroeger een verrukkelijke bloemenhof moet zijn geweest, is een wildernis geworden.

De twintigste eeuw heeft de sfeer echter nog niet doodgeslagen.

Er is namelijk nog een monumentale brug met een smeedijzeren krulbalustrade, er zijn nog wapenschilden, er is nog een (grauw-) witte marmeren hal met fraai decoratief beeldhouwwerk aan het plafond, er hangen nog dof koperen lampen en ook is nog een — als garage voor de politie ingerichte — paardenstal: souvenirs uit een lustig verleden.

Ook rijdt er de laatste tijd een geheel in negentiende eeuwse stijl gebouwde koets rond, die wordt getrokken door twee paarden. Onder het luifelvormige dak is zeer dikwijls de eigenaar van de koets gezeten, de 75-jarige minnaar van de negentiende eeuw, paarden en de Vechtstreek, de heer J. Molenkamp.

De heer Molenkamp heeft zich voorgenomen, Boelenstein nieuw leven in te blazen, door er de sfeer van de door hem zo beminde negentiende eeuw te herstellen. Hij heeft het buiten daartoe van de vroegere eigenaresse, de gemeente, aangekocht.

Nog dit jaar wil de heer Molenkamp een begin laten maken met de restauratie van het huis.

Hij zal het dan inrichten als streekmuseum en er zelf intrekken. Voor de restauratie heeft de heer Molenkamp zich de medewerking verzekerd van architect Wiemstra uit Maarssen, die, naar de nieuwe eigenaar van Boelenstein zegt, de cultuur van de Vechtstreek „piëteitvol benadert”. Voor de inrichting kan de heer Molenkamp, die overigens een grote schilderijenverzameling bezit, niet geheel zelf zorgen. Hij rekent daarom o.a. een beetje op de medewerking van de overheid en van de oudheidkundige vereniging Niftarlake.

De heer Molenkamp stelt zich voor, het interieur van het huis te behangen met schilderijen van Vechtstreekschilders als Van Rossun, du Chattel, Gabriël, Bastert, Poggenbeek, enz., van wie hij vele werken bezit. De tuin wil de heer Molenkamp weer de bloemenhof doen zijn, die het eens is geweest.

Boelenstein werd in de veertiende eeuw door Derck de Bole als ridderhofstad

en adellijk sticht gebouwd. In de rumoerige middeleeuwen, een chaos van burgertwisten en oorlogen, bouwden vele bisschoppen en edelen hun burchten aan de Vecht om daarmee hun bezit te handhaven. Later, toen de burchtheren geen wallen meer nodig hadden, omdat de tijden waren veranderd, bouwden zij hun sterkten om tot woonoorden. Zo is het ook Boelestein vergaan.

In de vorige eeuw werd het buiten verbouwd tot een wit-gepleist huis. Het gemeentebestuur, dat het jaren geleden kocht, wilde er een gemeentehuis van maken. Dit plan kon niet doorgaan, omdat na de uitbreiding van Maarssen, het huis te klein bleek te zijn. Het gemeentebestuur vond de witte bepleistering van de muren niet geslaagd en liet de kalk er daarom afbikken, zodat het huis thans weer een bakstenen buitenmuur heeft. Tot groot verdriet overigens van de heer Molenkamp, die bij de restauratie weer een witte bepleistering wil laten aanbrengen.

Het is te hopen, dat, wanneer de plannen van de heer Molenkamp slagen, het buiten Boelestein de kwalificatie weer verdient, die in het in 1722 te Amsterdam uitgegeven geschiedenisboek „Hedendaagse Historie of Tegenwoordige staat van alle volken” aldus staat te lezen: „wegens zijn geboomte en speelhuis aan de Vegt, gansch niet onvermaaklyk”.

TAAK VOOR KOSTER EN VOORLEZER

In het aprilnummer van Oud-Utrecht deed ik enige mededelingen over het orgel in de hervormde kerk te Benschop. Ze waren ten dele ontleend aan besluiten, genomen in de vergadering van „den heere provisioneel drossaard en rentmeester der baronie Ysselsteyn, mitsgaders schout en borgemeesteren van Benschop”, gehouden 9 april 1755.

Het is misschien wel aardig hieraan nog toe te voegen, dat — blijkens het resolutieboek — in dezelfde vergadering besloten werd om voortaan,

„beginnende soodra het orgel tot perfectie sal sijn gebracht, de volgende ordre in de kerk te houden en om die te doen observeren:

Eerstelijk dat aan den koster een sandloper sal worden besorgd van een quartier uurs;

dat de koster die santloper telkens een half uur voor den ordinaire tijd dat de godsdienst begint sal moeten omsetten te weten:

Beginnende met paschen des morgens te acht en des namiddags te half één uur en van omtrent half october des morgens ten half negen en des namiddags ten één ure;

dat die santloper uitgelopen sijnde, den voorleser immediaat (onmiddelijk) sal moeten beginnen te lesen en daarmee continueeren tot de kerk des somers voormiddags half negen en des namiddags één ure en des winters voormiddags negen en des namiddags half twee uren slaat, en als dan ten eerste aan 't luyden sal moeten gaan, waarna de voorleser des voormiddags sal beginnen te lesen de wett des Heeren en des namiddags de twaalf articulen des christelijken geloofs en vervolgens aan 't singen gaan;

dat voortaan, telkens soo voor- als namiddags een geheele pause en daar geen pausen sijn den geheelen psalm sal moeten worden gesongen en sulx het vervolg in ordre der psalmen Davids.

Gelijk het voortaan den Bijbel meede in vervolg en ordre der capittelen sal moeten werden gelesen te weten des voormiddags het Oude- en des namiddags het Nieuwe Testament, uitgesonderd nochtans de bede en feestdagen als wanneer capittels en psalmen toepasselijk op tijdsomstandigheden sal moeten lesen en singen.

Soals ook op de dagen wanneer het Heilig Nagtmaal bediend werd en de kerke ordinair des namiddags een quartier uur later als op andere tijden begint, de santloper alsdan ook een quartier later als ordinair sal moeten worden omgekeerd en voorts het vorenstaande geobserveerd.

En sal extract deses aan den koster als voorleser en voorsanger werden ter hand gesteld om sich daarnaar te kunnen reguleren 't welk hem bij dese ernstiglijk gerecommeneerd werd punctuelyk te doen.”

E. VAN OOSTEROM